

Con đường tất yếu tiến bộ phát triển của Trung Quốc đương đại QUÁ TRÌNH TÌM TÒI VÀ ĐẶC ĐIỂM BẢN CHẤT CỦA CON ĐƯỜNG XHCN ĐẶC SẮC TRUNG QUỐC

GS. LẠC VĂN ĐÔNG

*Viện Nghiên cứu Chủ nghĩa Mác –
Viện Khoa học xã hội Trung Quốc*

Đi theo con đường nào là vấn đề quan trọng liên quan tới sự hưng suy thành bại của sự nghiệp cách mạng và kiến thiết đất nước. 60 năm từ khi nước Trung Quốc mới ra đời đến nay, đặc biệt là 30 năm cải cách mở cửa, trong thực tiễn lãnh đạo nhân dân tiến hành cách mạng, xây dựng và cải cách CNXH, ĐCS Trung Quốc đã từng bước sáng tạo ra con đường XHCH đặc sắc Trung Quốc, hướng tới viễn cảnh tươi sáng phát triển đất nước giàu mạnh và phục hưng dân tộc. Ngày 18-12-2008, trong Lễ kỷ niệm 30 năm Hội nghị Trung ương 3 khoá XI ĐCS Trung Quốc, Tổng Bí thư Hồ Cẩm Đào đã chỉ ra: “Trải qua 30 năm tìm tòi thực tiễn và sáng tạo lý luận, chúng ta đã nhận thức sâu sắc hơn, nắm vững hơn về CNXH đặc

sắc Trung Quốc”. “Trung Quốc hiện nay kiên trì con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc chính là thực sự kiên trì CNXH”. Luận điểm quan trọng này của đồng chí Hồ Cẩm Đào đã cho thấy rõ ý chí kiên cường và niềm tin vững chắc vào việc ĐCS Trung Quốc lãnh đạo nhân dân kiên trì đi theo con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc. Đứng trước sự biến đổi khôn lường của tình hình quốc tế và sự phức tạp của tình hình trong nước, từ góc độ kết hợp giữa lịch sử và lý luận, thống nhất giữa nhận thức và thực tiễn, việc nghiên cứu quá trình tìm tòi và đặc điểm bản chất của con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc có ý nghĩa quan trọng đối với việc nắm bắt chính xác nguyên nhân căn bản và phương hướng cho sự tiến bộ phát triển của Trung Quốc hiện nay.

1. Con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc là sự lựa chọn lịch sử

Như chúng ta đều biết, từ sau thế kỷ XV, con đường phát triển của các nước lớn phương Tây hầu hết đều thông qua bóc lột trong nước, chiếm đoạt rồi tiến tới chiến tranh xâm lược ra bên ngoài. Từ sau thế kỷ XX, một số nước đang phát triển tuy đã thực hiện tăng trưởng nhanh nền kinh tế trong một giai đoạn nào đó, nhưng đã xuất hiện những vấn đề nghiêm trọng như khoảng cách giàu nghèo mở rộng, mâu thuẫn xã hội gay gắt, môi trường sinh thái biến đổi xấu. Đối với một nước lớn phương Đông lạc hậu về kinh tế, văn hoá như Trung Quốc, con đường này chắc chắn là không hiệu quả. Muốn thay đổi vận mệnh đen tối của một nước Trung Quốc lạc hậu nghèo nàn, chia năm sẻ bảy và đang đương đầu với các cuộc xâm lược, nhân dân Trung Quốc chỉ có thể tìm con đường mới để xây dựng đất nước và phục hưng dân tộc.

Do Trung Quốc là một quốc gia được hình thành từ sự quá độ từ chủ nghĩa dân chủ mới sang chủ nghĩa xã hội trên cơ sở của xã hội nửa thực dân nửa phong kiến, nên điều đó đã khẳng định xây dựng CNXH ở Trung Quốc là một quá trình rất dài và gian nan. Nước Trung Quốc mới thành lập không lâu, ĐCS Trung Quốc với đại diện tiêu biểu là Mao Trạch Đông đã lãnh đạo nhân dân hoàn thành việc cải tạo XHCN, xây dựng chế độ XHCN, đồng thời bắt đầu tìm tòi con đường xây dựng CNXH phù hợp với tình

hình Trung Quốc. Do kinh nghiệm của Trung Quốc về xây dựng CNXH không nhiều và có những phán đoán sai lệch về tình hình đấu tranh trong nước và quốc tế nên đã dẫn đến những sai lầm nghiêm trọng như “Đại cách mạng văn hoá”, do đó việc xây dựng CNXH ở Trung Quốc gặp cản trở.

Hội nghị Trung ương 3 khoá XI ĐCS Trung Quốc tháng 12-1978 là một bước ngoặt, ĐCS Trung Quốc dưới sự lãnh đạo của Đặng Tiểu Bình đã thuận theo xu hướng thời đại và ý nguyện của nhân dân, đề xướng giải phóng tư tưởng, xác lập lại đường lối tư tưởng thực sự cầu thị, chuyển trọng tâm công tác toàn Đảng sang xây dựng kinh tế, thực hiện cải cách mở cửa, mở ra con đường tìm tòi mới xây dựng CNXH. Sau Đại hội XII ĐCS Trung Quốc, công cuộc cải cách mở cửa và xây dựng hiện đại hoá ở Trung Quốc được triển khai toàn diện. Đến Đại hội XIII ĐCS Trung Quốc (tháng 10-1987), Trung Quốc đã bước đầu đưa ra lý luận về giai đoạn đầu của CNXH, đồng thời đã xây dựng đường lối cơ bản “một trung tâm, hai điểm cơ bản”. Đường lối cơ bản này đã quyết định tới nhiệm vụ chủ yếu, mục tiêu phấn đấu và phương châm chỉ đạo, đường lối căn bản, lực lượng lãnh đạo và lực lượng đáng tin cậy để hoàn thành nhiệm vụ này của Đảng trong giai đoạn đầu của CNXH, đã bước đầu trả lời cho câu hỏi căn bản xây dựng CNXH mang đặc sắc Trung Quốc như thế nào. Đây có thể nói là khái niệm tương đối hoàn chỉnh đầu tiên về con

đường XHCN đặc sắc Trung Quốc. Đại hội XIII ĐCS Trung Quốc long trọng tuyên bố: từ sau Hội nghị Trung ương 3 khoá XI, ĐCS Trung Quốc bắt đầu tìm tòi con đường xây dựng CNXH mang đặc sắc Trung Quốc, mở ra giai đoạn mới xây dựng CNXH.

Đại hội XIV ĐCS Trung Quốc (tháng 10-1992) đã xác định mục tiêu cải cách thể chế kinh tế của Trung Quốc là xây dựng thể chế kinh tế thị trường XHCN, mở cửa đối ngoại, tăng cường và cải tiến xây dựng Đảng, tiếp tục thúc đẩy cải cách mở cửa và xây dựng hiện đại hoá. Tháng 9-1997, Đại hội XV ĐCS Trung Quốc lại trình bày và phân tích sâu sắc vấn đề thế nào là kinh tế, chính trị và văn hoá của CNXH mang đặc sắc Trung Quốc trong giai đoạn đầu của CNXH, xây dựng như thế nào kinh tế, chính trị và văn hoá loại này, đã hình thành cương lĩnh cơ bản của Đảng về giai đoạn đầu của CNXH, đã làm phong phú nội dung cụ thể về con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc. Đại hội XVI ĐCS Trung Quốc (tháng 11-2002) đã tổng kết 10 kinh nghiệm thúc đẩy sự nghiệp XHCN đặc sắc Trung Quốc, xác định mục tiêu xây dựng xã hội khá giả toàn diện. Từ sau Đại hội XVI, Trung ương ĐCS Trung Quốc do Hồ Cẩm Đào là Tổng Bí thư đã thuận theo sự thay đổi của tình hình trong và ngoài nước, khắc phục những khó khăn và rủi ro, ra sức thúc đẩy phát triển khoa học, thúc đẩy hài hoà xã hội, hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường

XHCN, sáng tạo cục diện mới của sự nghiệp XHCN đặc sắc Trung Quốc trong thực tiễn xây dựng xã hội khá giả toàn diện. Quán triệt tinh thần của Đại hội XVI, Trung ương Đảng lần lượt họp 7 lần hội nghị, lần lượt đưa ra quyết định và thực thi các vấn đề trọng đại như đi sâu cải cách cơ cấu, hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường XHCN, tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền của Đảng, lập quy hoạch “5 năm lần thứ XI”, xây dựng xã hội hài hoà XHCN.

Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc (tháng 10-2007) tiến hành tổng kết nhìn lại tiến trình lịch sử và kinh nghiệm của 29 năm cải cách mở cửa ở Trung Quốc, đồng thời lần đầu tiên tiến hành khái quát hoàn chỉnh về con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc hình thành trong thời kỳ mới cải cách mở cửa. Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc không chỉ cho thấy nội hàm khoa học của con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc, mà còn nói rõ yêu cầu căn bản kiên trì và triển khai con đường này, đề xuất nhận định quan trọng Trung Quốc hiện nay kiên trì con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc chính là kiên trì CNXH, có ý nghĩa lý luận vô cùng quan trọng, ý nghĩa chính trị to lớn và ý nghĩa lịch sử sâu xa. Tư tưởng này được đưa ra sau 51 năm (1/2 thế kỷ) Mao Trạch Đông đề xuất tìm kiếm con đường XHCN của Trung Quốc, sau 25 năm (1/4 thế kỷ) Đặng Tiểu Bình đề xuất mệnh đề chung xây dựng CNXH đặc sắc Trung Quốc. Từ đó có thể thấy, ĐCS và nhân dân Trung

Quốc đã có một quá trình lịch sử lâu dài và gian nan để tìm kiếm con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc, đây là sản phẩm tất yếu của sự phát triển lịch sử cận hiện đại Trung Quốc, là sự lựa chọn chính xác khách quan mang tính tự nhiên và hợp lý.

2. Con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc đã tập trung thể hiện yêu cầu bản chất xây dựng CNXH của Trung Quốc

Con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc có nội hàm phong phú, trong đó, việc Trung Quốc lựa chọn con đường phát triển CNXH được coi là nội dung hạt nhân. Tác giả đưa ra bốn phương diện khái quát về con đường này như sau:

Thứ nhất là “hai nguyên tắc căn bản”, tức là kiên trì sự lãnh đạo của ĐCS Trung Quốc, dựa vào tình hình cơ bản của đất nước. ĐCS Trung Quốc là sự bảo đảm cơ bản để thực hiện hiện đại hoá XHCN, xây dựng CNXH đặc sắc Trung Quốc. Chỉ có kiên trì sự lãnh đạo của Đảng mới có thể bảo đảm phương hướng chính xác cải cách mở cửa và xây dựng hiện đại hoá, mới có thể củng cố cục diện chính trị ổn định đoàn kết và thúc đẩy thuận lợi sự nghiệp XHCN đặc sắc Trung Quốc. Trong thời kỳ mới, ĐCS Trung Quốc đã sáng tạo ra con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc, coi nhận thức khoa học về tình hình cơ bản đất nước là căn cứ thực hiện. Như Hồ Cẩm Đào đã phát biểu trong Báo cáo Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc: “Nhận thức rõ

tình hình cơ bản đất nước trong giai đoạn đầu của CNXH không phải là sự tự ti, chìm đắm trong lạc hậu, cũng không phải là xa rời thực tế, chạy theo thành tích, mà phải là kiên trì đưa nó trở thành căn cứ cơ bản để thúc đẩy cải cách, vạch kế hoạch phát triển”.

Thứ hai là “một đường lối cơ bản”, tức là kiên trì lấy xây dựng kinh tế làm trung tâm, kiên trì bốn nguyên tắc cơ bản, kiên trì đường lối cơ bản cải cách mở cửa. Đường lối này đã tập trung thể hiện lợi ích căn bản và ý chí chung của nhân dân các dân tộc Trung Quốc, đã phản ánh quy luật bản chất của xây dựng hiện đại hoá XHCN Trung Quốc, vì thế nó là con đường sinh mệnh của Đảng và Nhà nước. Nếu coi xây dựng kinh tế là đầu tàu của hiện đại hoá XHCN thì cải cách mở cửa có thể nói là động cơ của nó, bốn nguyên tắc cơ bản có thể nói là bánh lái, cả ba dựa vào nhau kết thành một thể, trong quá trình thực tiễn thống nhất xây dựng CNXH đặc sắc Trung Quốc, bất cứ khi nào cũng không thể dao động. Đây là kinh nghiệm chấp nhận rủi ro của sự nghiệp XHCN đặc sắc Trung Quốc, là sự bảo đảm căn bản để đạt được mục tiêu.

Thứ ba là “hai nhiệm vụ căn bản”, tức là giải phóng và phát triển sức sản xuất xã hội, củng cố và hoàn thiện chế độ XHCN. Tổng công trình sự của cải cách mở cửa ở Trung Quốc- Đặng Tiểu Bình đã nhiều lần nhấn mạnh, phát triển sức

sản xuất xã hội là nhiệm vụ căn bản của CNXH. Trung Quốc muốn thực hiện cải cách mở cửa thì cần phải khắc phục trở ngại mang tính thể chế của phát triển sức sản xuất, điều chỉnh mối quan hệ sản xuất không phù hợp với phát triển sức sản xuất và các mặt, các khâu nào đó của kiến trúc thượng tầng. Đương nhiên, cải cách mở cửa của Trung Quốc không phải là phá bỏ chế độ XHCN, mà là phải củng cố và hoàn thiện chế độ XHCN. Như Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc đã tuyên bố: “Cải cách mở cửa là sứ mệnh vĩ đại mới mà Đảng lãnh đạo nhân dân tiến hành trong thời đại mới, mục đích chính là phải giải phóng và phát triển sức sản xuất, thực hiện hiện đại hoá đất nước, để nhân dân Trung Quốc hưởng giàu sang phú quý, chấn hưng dân tộc Trung Hoa vĩ đại; chính là phải thúc đẩy sự tự hoàn thiện và phát triển chế độ XHCN của Trung Quốc, tạo sức sống mới cho CNXH, xây dựng và phát triển CNXH đặc sắc Trung Quốc.”

Thứ tư là “một bố cục tổng thể”, tức là bố cục tổng thể “tứ vị nhất thể” xây dựng kinh tế, xây dựng chính trị, xây dựng văn hoá, xây dựng xã hội XHCN đặc sắc Trung Quốc. CNXH là một xã hội phát triển hài hoà, tiến bộ toàn diện về kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội. Tháng 9-2004, Hội nghị Trung ương 4 khoá XVI ĐCS Trung Quốc đã đề xuất nhiệm vụ lịch sử xây dựng xã hội hài hoà XHCN, thay đổi cục diện tổng thể sự nghiệp

XHCN đặc sắc Trung Quốc, từ “tam vị nhất thể” xây dựng kinh tế, xây dựng chính trị, xây dựng văn hoá mở rộng thành “tứ vị nhất thể” bao gồm thêm cả xây dựng xã hội. Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc với khởi điểm lịch sử mới đã đưa ra sự sắp xếp toàn diện đối với việc xây dựng kinh tế, xây dựng chính trị, xây dựng văn hoá, xây dựng xã hội của Trung Quốc trong giai đoạn mới thế kỷ mới. Cho dù là xây dựng trên phương diện nào thì cũng đều vì mục tiêu thực hiện xây dựng một quốc gia giàu mạnh, dân chủ, văn minh và hiện đại hoá XHCN.

Bốn phương diện trên đây liên hệ với nhau, kết hợp hữu cơ với nhau đã trở thành một chỉnh thể thống nhất. Có thể nói bốn phương diện này là tổng kết khoa học về tìm tòi thực tiễn và thành quả sáng tạo của ĐCS Trung Quốc và đất nước Trung Quốc sau 60 năm thành lập nước, đặc biệt là sau 30 năm cải cách mở cửa, đã tập trung thể hiện quy luật khách quan và yêu cầu bản chất phát triển CNXH đặc sắc Trung Quốc. Trung Quốc ngày nay chỉ có đi theo con đường này mà không phải con đường nào khác mới có thể giải quyết vấn đề về phát triển và tiến bộ của Trung Quốc. Trung Quốc quyết không thể đi con đường cũ, đóng cửa không phát triển, cũng không thể đi theo con đường tà đạo, mà chỉ có thể đi con đường mới XHCN đặc sắc Trung Quốc tràn đầy sức sống thì mới có thể thực hiện phần vinh phú cường đất

nước và an khang hạnh phúc của nhân dân.

3. Con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc là sự vận dụng mang tính sáng tạo và sự phát triển của CNXH khoa học

Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc chỉ ra: “Con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc là hoàn toàn chính xác, có thể dẫn dắt sự phát triển và tiến bộ của Trung Quốc, điều quan trọng là Trung Quốc đã vừa kiên trì nguyên tắc cơ bản của CNXH khoa học, vừa dựa vào thực tế Trung Quốc và đặc trưng thời đại để trao gửi nhiệm vụ đặc sắc Trung Quốc mới mẻ.” Lý luận quan trọng này đã cho thấy thuộc tính bản chất của con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc, đã thể hiện rõ sự huyền bí trong thành công mà con đường này đạt được.

Thứ nhất, con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc đã kiên trì nguyên tắc cơ bản của CNXH khoa học. Con đường này đã kiên trì lý tưởng cao nhất và yêu cầu giá trị của chủ nghĩa cộng sản, kiên trì lấy chính Đảng của giai cấp công nhân làm hạt nhân lãnh đạo, kiên trì vị trí chủ thể quần chúng nhân dân sáng tạo lịch sử, kiên trì lấy giải phóng và phát triển sức sản xuất xã hội làm nhiệm vụ căn bản, kiên trì mục tiêu cùng giàu có, kiên trì lấy chế độ công hữu và phân phối theo lao động làm cơ sở kinh tế của CNXH, kiên trì lấy nhân dân- người chủ của đất nước làm đặc trưng bản chất của chính trị dân chủ XHCN, kiên trì vị trí chủ đạo của chủ nghĩa Mác trong lĩnh

vực hình thái ý thức.... Những điều này đã thể hiện sự tinh túy và thực chất của CNXH khoa học. Đồng thời, con đường này còn xuất phát từ thực tế Trung Quốc, từ các phương diện như chế độ, thể chế và biện pháp để tiến hành tìm tòi và sáng tạo CNXH khoa học. Điều đó cho thấy con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc và CNXH khoa học vừa là sự kế thừa lẫn nhau lại là sự tiến cùng thời đại, đã làm cho CNXH ở Trung Quốc có được sức sống dồi dào, đã mở ra cục diện mới của sự nghiệp XHCN Trung Quốc.

Thứ hai, con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc có đặc sắc thời đại mới mẻ. Không phải ngẫu nhiên Trung Quốc mở ra con đường này mà là có bối cảnh thời đại sâu sắc. Cuối những năm 70 của thế kỷ XX, khi kinh tế thế giới phát triển nhanh, cách mạng khoa học kỹ thuật mới đang đà đi lên, hoà bình và phát triển trở thành chủ đề thời đại, Trung Quốc đang đứng trước những khó khăn nghiêm trọng do cuộc “đại cách mạng văn hoá” gây ra, ĐCS Trung Quốc đã nhìn ra thế giới, thực hiện quyết sách trọng đại cải cách mở cửa trên cơ sở tổng kết kinh nghiệm đúng sai, đã mở ra con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc. Cùng với những biến đổi lớn lao của tình hình thế giới 30 năm qua như sự phát triển nhanh của kinh tế toàn cầu hoá và thế giới đa cực hoá, sự biến đổi nhanh của Đông Âu và Liên Xô giải thể, sự vận động của CNXH gặp trở ngại nghiêm trọng. Nhưng trong cải cách mở cửa,

Trung Quốc đã thực hiện phát triển nhanh kinh tế xã hội, đã tiếp nhận những thành quả văn minh tiên tiến từ bên ngoài, sức mạnh tổng hợp quốc gia và vị trí quốc tế được nâng cao rõ rệt. Có thể nói, con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc liên kết mật thiết với hoà bình phát triển của thế giới, với tiến bộ văn minh nhân loại, đã thuận theo xu thế lớn của thế giới, đã thể hiện yêu cầu thời đại.

Thứ ba, con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc có đặc sắc dân tộc mới mẻ. Hình thức dân tộc của CNXH là sự biểu hiện cụ thể của nội hàm bản chất của CNXH, tính ưu việt và sức sống của CNXH chỉ có bằng hình thức dân tộc hợp lý, hiệu quả mới có thể được phát huy đầy đủ. Do Trung Quốc đang và sẽ ở vào giai đoạn đầu của CNXH trong một thời gian dài, hơn nữa dân số đông, đất canh tác ít, sự phát triển rất không cân đối, tình hình cơ bản trong nước này đã quyết định đến việc Trung Quốc phải xây dựng CNXH, không giống với mô hình CNXH của Liên Xô, cũng không giống với CNXH của Việt Nam, Cu Ba, mà sẽ mang đặc sắc Trung Quốc mới mẻ. Như doanh nghiệp hương trắn, đặc khu kinh tế, “một nước hai chế độ”, con đường công nghiệp hoá kiểu mới đặc sắc Trung Quốc, con đường hiện đại hoá nông nghiệp đặc sắc Trung Quốc, con đường đô thị hoá đặc sắc Trung Quốc, con đường tự chủ sáng tạo đặc sắc Trung Quốc... đều ngưng tụ tư tưởng tình cảm

và trí tuệ chính trị của dân tộc Trung Hoa, có phong cách Trung Quốc và khí phách Trung Quốc nổi bật. Chính vì con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc đã bám rễ sâu vào đại lục Trung Quốc, phù hợp với thực tế Trung Quốc nên nó mới nhận được sự ủng hộ của quần chúng nhân dân Trung Quốc đông đảo nhất, mới có viễn cảnh phát triển rộng lớn.

Spence- người đoạt giải Nobel Kinh tế học năm 2001 từng nói, thành tựu phát triển kinh tế của Trung Quốc vô cùng to lớn, mô hình phát triển kinh tế rất đặc biệt, nhưng trong chiều dài lịch sử hình thành hơn 5000 năm của Trung Quốc thì 60 năm ra đời nước Trung Quốc mới và 30 năm cải cách mở cửa chỉ là khoảng thời gian rất ngắn, con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc mới ở giai đoạn đầu, còn chưa phát triển, chưa hoàn thiện, còn gặp nhiều khó khăn và thách thức. ĐCS và nhân dân Trung Quốc sẽ ra sức kiên trì và không ngừng hoàn thiện con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc, dám tìm tòi, dám sáng tạo, vượt mọi hiểm nguy, kiên định không rời thực hiện sự phục hưng vĩ đại dân tộc Trung Hoa trên con đường XHCN đặc sắc Trung Quốc, nỗ lực cống hiến nhiều hơn cho hoà bình thế giới và sự nghiệp tiến bộ của nhân loại.

Nguyễn dịch: NGUYỄN MAI PHƯƠNG

Người hiệu đính: HOÀNG THẾ ANH